Valiokunnan lausunto UaVL 3/2022 vp– UTP 28/2022 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Suomen osallistumisen kasvattamisesta Naton KFOR-operaatiossa Kosovossa

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Suomen osallistumisen kasvattamisesta Naton KFOR-operaatiossa Kosovossa (UTP 28/2022 vp): Asia on saapunut eduskuntaan.

Valtioneuvoston selvitys: Suomen osallistumisen kasvattamisesta Naton KFOR-operaatiossa Kosovossa (UTP 28/2022 vp): Merkittiin saapuneeksi puolustusvaliokunnan ilmoitus: ei toimenpiteitä.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- yksikönpäällikkö Minna Laajava, ulkoministeriö
- lähetystöneuvos Heli Hyypiä, ulkoministeriö
- vastuuvirkamies Juho Simpura, ulkoministeriö
- vanhempi osastoesiupseeri Mikko Lehto, puolustusministeriö
- osastoesiupseeri, majuri Janne Lehtonen, Pääesikunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 3 §:n 1 momentin mukaisen selvityksen Suomen osallistumisen kasvattamisesta Naton KFOR-operaatiossa Kosovossa noin 70 sotilaaseen.

Vahvuuden nosto voitaisiin selvityksen mukaan aloittaa vuoden 2023 alusta, jolloin täysi operatiivinen suorituskyky saavutettaisiin maaliskuun 2023 kuluessa. Puolustusvoimilla on mahdollisuus asettaa operaatioon taistelupioneerijoukkue 24 kuukauden ajaksi eli vuoteen 2025 saakka.

Valmis
5.0

Venäjän Ukrainaan tekemän hyökkäyksen johdosta Ukraina on vetänyt suorituskykyjään pois kansainvälisistä kriisinhallintaoperaatioista. Tämä on johtanut tarpeisiin korvata nämä suorituskyvyt näissä operaatioissa. Suomen päätös osallistumisen kasvattamisesta KFOR-operaatiossa vastaisi myös tähän tarpeeseen.

Suomi on osallistunut YK:n turvallisuusneuvoston valtuuttamaan (YKTN 1244(1999)) Naton KFOR-operaatioon vuodesta 1999. Voimassa olevan kansallisen osallistumispäätöksen mukaisesti Suomen osallistuminen on tapahtunut vuoden 2010 jälkeen enintään 50 sotilaalla. Tällä hetkellä Suomi osallistuu operaatioon n. 20 sotilaalla, mikä pitää sisällään esikuntaupseereita ja tiedusteluryhmän.

Kosovon tilanne, Suomen tuen kokonaisvaltaisuus

Valtioneuvoston selvitys sisältää tiiviin kuvauksen Kosovon tilanteesta, jossa välikohtausten eskaloitumisriski on lisääntynyt serbienemmistöisessä Pohjois-Kosovossa. Valiokunta jakaa sinänsä selvityksen tilannearvion, mutta kritisoi kuvauksen niukkuutta ja olisi toivonut Kosovon tilanteesta ja kehityksestä laajempaa analyysiä. Myös selvityksen kokonaisvaltaista lähestymistapaa käsittelevää osiota voidaan pitää niukkana: kuva Suomen kokonaistuesta Kosovolle ja maiden välisistä suhteista ei välity.

Valtioneuvoston selvityksen mukaan KFOR nauttii kaikkien osapuolten luottamusta, ja siksi operaatiolla on merkittävä vakauttava rooli alueella. Operaatio arvioidaan edelleen välttämättömäksi Kosovon vakaudelle ja sitä pidetään merkityksellisenä myös Länsi-Balkanin alueellisen vakauden näkökulmasta. Joukkojen vahvuus operaatiossa tällä hetkellä on noin 3 500.

Suomen osallistuminen KFOR-operaatioon sekä riskiarvio

Selvityksestä ilmenee, että Suomen osallistumista kasvatettaisiin asettamalla operaatioon taistelupioneerijoukkue (n. 30 sotilasta), pioneerisuorituskyvyn käyttöön vaadittava esikuntaupseeri ja kansallinen tukiosa (n. 14 sotilasta). Selvityksessä luetellaan suomalaisen taistelupioneerijoukon keskeiset tehtävät operaatiossa, ja valiokunta sai niihin myös lisävalaistusta asiantuntijakuulemisessa. Lisäyksen myötä suomalaisten kokonaisvahvuus operaatiossa nousee noin 65 sotilaaseen. Vahvuuden nosto voitaisiin aloittaa vuoden 2023 alusta.

Tarkoituksena on, että kansallisen osallistumispäätöksen mukainen vahvuus olisi noin 70 sotilasta, mikä mahdollistaisi sen, että Suomi voisi pyrkiä saamaan operaatiossa mahdollisesti myöhemmin avautuvia merkittäviä avaintehtäviä, kuten esikuntatehtäväpaikkoja. Tätä pyrkimystä valiokunta pitää perusteltuna.

Saadun selvityksen mukaan KFOR-operaatiossa palveleviin suomalaisiin kohdistuva yleinen uhkataso on matala, eikä siihen ole nähtävissä muutosta suomalaisten uusien tehtävien osalta. Selvityksessä kerrotaan, että pioneerijoukkueen maanrakennus- ja raivaamistehtävissä todennäköisyys joutua tekemisiin räjähtämättömien ampumatarvikkeiden ja miinojen kanssa on korkeampi kuin muilla operaatiossa palvelevilla suomalaisjoukoilla. Selvityksen mukaan pioneerijoukkue on kuitenkin erikoiskoulutettu ja varustettu kohtaamaan ja käsittelemään niitä oikein.

Selvityksestä ilmenee, että KFOR-operaatiolle on vahvistettu operaatiokohtaiset voimankäyttösäännöt. Valiokunnalla ei ole huomauttamista Puolustusvoimien arvioon siitä, että niitä voidaan pitää riittävinä operaation tehtävien toteuttamisen ja joukkojen omasuojan kannalta.

Valiokunta toteaa saaneensa asiantuntijakuulemisessa selvityksen siitä, mitkä ovat keskeisimmät yhteistyömaat, joiden kanssa Suomi tulee operaatiossa toimimaan. Valiokunta pitäisi kuitenkin hyödyllisenä sitä, että tällaiset tiedot sisällytettäisiin myös eduskunnalle toimitettavaan kirjalliseen materiaaliin.

Suomen osallistumisen kustannukset

Osallistumisen kasvattamisen myötä osallistumisen kustannukset olisivat vuonna 2023 noin 10,6 miljoonaa euroa (5,2 milj. UM momentti, 5,4 milj. PLM momentti). Vuonna 2024 kustannukset ovat noin 9,3 miljoonaa euroa (5,3 milj. UM momentti, 4,0 milj. PLM momentti).

Valiokunnan johtopäätökset

1. Valiokunta pitää perusteltuna Suomen osallistumisen vahvistamista KFOR:ssa. Osallistumisen vahvistaminen on perusteltua Kosovon ja Länsi-Balkanin alueellisen vakauden näkökulmasta.

2. Nato-johtoiseen kriisinhallintaan osallistuminen on ollut tärkeä osa Suomen Nato-kumppanuuspolitiikkaa ja on perusteltua Suomen tuleva Nato-jäsenyyskin huomioiden. Afganistanin RS-operaation päätyttyä ja Irakin NMI-operaation laajennuksen viivästyttyä voidaan päätöstä osallistumisen vahvistamisesta KFOR:ssa pitää johdonmukaisena.

3. Päätös osallistumisen vahvistamisesta vastaa myös tarpeeseen korvata Ukrainan suorituskykyjä kriisinhallintaoperaatioissa.

4. Suomen osallistuminen KFOR-operaatioon kuuluu merkittävimpiin ja pitkäaikaisimpiin Suomen panostuksiin sotilaalliseen kriisinhallintaan viime vuosikymmeninä. Siksi valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto arvioisi KFOR-operaation ja Suomen osallistumisen vaikuttavuutta.

5. Valiokunta muistuttaa Afrikan tarpeiden kriisinhallinnalle olleen kasvussa jo pitkään ja kansainvälisen kriisinhallinnan painopisteen siirtyneen huomattavassa määrin Afrikkaan. Kehitys Malissa ei muuta tätä perusasetelmaa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että valtioneuvosto ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2022 vp

Helsingissä 19.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jussi Halla-aho ps
varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Jussi Saramo vas
jäsen Ville Tavio ps
jäsen Anu Vehviläinen kesk
jäsen Anne-Mari Virolainen kok
varajäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa